

УДК 377.091.212-047.22:338.486.2-057

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ АГЕНТІВ З ОРГАНІЗАЦІЇ ТУРИЗМУ У ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Масліч С.В., аспірант
 Інститут професійно-технічної освіти
 Національної академії педагогічних наук України

У статті розглянуто сучасні підходи до підготовки кваліфікованих робітників. Зазначено, що однією з найбільш перспективних професій сучасного ринку праці є агент з організації туризму. Визначено роль інформаційних технологій у професійній діяльності працівників туристичної галузі. Актуалізовано проблему формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх агентів з організації туризму у професійно-технічних навчальних закладах. Обґрунтовано педагогічні умови формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх агентів з організації туризму.

Ключові слова: агент з організації туризму, інформаційно-аналітична компетентність, педагогічні умови, експертне оцінювання, професійна діяльність.

В статье рассмотрены современные подходы к подготовке квалифицированных рабочих. Отмечено, что одной из наиболее перспективных профессий современного рынка труда является агент по организации туризма. Определена роль информационных технологий в профессиональной деятельности работников туристической отрасли. Актуализирована проблема формирования информационно-аналитической компетентности будущих агентов по организации туризма в профессионально-технических учебных заведениях. Обоснованы педагогические условия формирования информационно-аналитической компетентности будущих агентов по организации туризма.

Ключевые слова: агент по организации туризма, информационно-аналитическая компетентность, педагогические условия, экспертная оценка, профессиональная деятельность.

Maslich S.V. PEDAGOGICAL CONDITIONS OF INFORMATIONAL AND ANALYTICAL COMPETENCE FORMATION WITHIN FUTURE AGENTS FROM TOURISM ORGANIZATION IN VOCATIONAL TECHNICAL EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS

In this article modern approaches concerning preparation of skilled workmen are considered. It is pointed out that an agent from tourism organization is one of the most promising professions in the modern labour market. It is defined the role of informational technologies in professional activity of workers in tourism area. It is foregrounded the problem of formation informational and analytical competence of future agents from tourism organization in vocational technical educational establishments. It is substantiated pedagogical conditions of formation within future agents from tourism organization.

Key words: agent from tourism organization, informational and analytical competence, pedagogical conditions, expert evaluation, professional activity.

Постановка проблеми. Вхідження України у світовий європейський простір вимагає низки реформ в освіті, серед яких провідне місце займає модернізація професійно-технічної освіти. На сьогодні відновлення престижності робітничих професій є одним із ключових напрямів реформування освіти. Як свідчать аналітичні дані, зараз лише 20% випускників українських шкіл обирають у подальшому навчання у професійно-технічних навчальних закладах, тоді як у Європі цей показник становить 40-70%, на що звернув увагу під час міжнародної конференції у Турині «Навички для світу, що змінюється» П. Хобзей. За словами заступника міністра освіти, «модернізація професійної освіти – один із чотирьох основних пріоритетів МОН, і ми готові до змін, що допоможуть створити нову якість професійної освіти. Звіти, що розроблялися у

межах Туринського процесу, свідчать: професійна освіта в Україні перебуває на етапі кардинальних перетворень. Новації, які ми запроваджуємо, насамперед пов'язані з нашою інтеграцією в європейський простір та децентралізацією влади в Україні» [17].

Важливу роль у економічному зростанні держави відіграє збалансованість між потребами ринку праці і підготовкою кадрів. У аналітичній записці щодо напрямів оптимізації системи прогнозування попиту та пропозиції робочої сили зазначається: «Перехід України до новітньої моделі розвитку, в якій основним джерелом економічного зростання є розвиток людського капіталу, потребує кардинального перегляду методів та механізмів регулювання ринку праці для забезпечення перерозподілу зайнятості за видами діяльності та секторами економіки. Вагоме значення мають

не лише рівень і якість підготовки фахівців, а і їх відповідність потребам ринку праці, тобто збалансованість попиту та пропозиції кадрів» [14].

Популярною професією сучасного ринку праці є агент з організації туризму. Україна має значний потенціал у туристичній індустрії. Відповідно до даних Всесвітньої ради з туризму і подорожей, кількість працівників, зайнятих цією діяльністю, за останні п'ять років збільшилася на 25%, а кількість робочих місць у туристичній галузі становить 2% від загальної кількості робочих місць. Зауважимо, що розвиток туризму залежить від низки умов, серед яких доцільно виділити прогресивний характер підготовки майбутніх фахівців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розвитку туризму в Україні стали предметом досліджень О. Бейдика, В. Герасименка, О. Добровольської, Г. Заячківської, Г. Казачковської, В. Квартального, О. Любіцевої, Є. Панкової, Н. Свірідової, Т. Ткаченко тощо. Теоретичні та практичні аспекти підготовки фахівців туристичної галузі висвітлили у своїх працях Т. Дьорова, І. Зорін, І. Зязюн, В. Лозовецька, І. Мініч, Н. Ничкало, Л. Сакун, М. Скрипник, В. Федорченко, Л. Чорна та ін. Водночас питання удосконалення системи підготовки кадрів для індустрії туризму залишаються актуальними.

Постановка завдання. Мета статті – визначити та обґрунтувати педагогічні умови формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх агентів з організації туризму у професійно-технічних навчальних закладах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Реформи, які відбуваються у системі професійно-технічної освіти, потребують реалізації новітніх підходів до підготовки кваліфікованих робітників. Освітній процес повинен мати наукове підґрунтя, а підготовка майбутніх фахівців – відповідати вимогам європейського ринку праці. Зазначений принцип стосується і навчальних закладів, які готують майбутніх кваліфікованих робітників для сфери туризму.

Професійна діяльність сучасного агента з організації туризму пов'язана з інформаційно-комунікаційними технологіями. У його посадові обов'язки входить пошук та продаж турів, робота зі спеціалізованим програмним забезпеченням (бронювання, резервування, оформлення послуг через Інтернет-ресурси), оформлення туристичної документації, робота з електронними базами даних тощо. Тому майбутні працівники туристичних фірм повинні досконало

володіти комп'ютерними технологіями, уміти опрацьовувати великі обсяги інформації, критично мислити, володіти навичками, необхідними для здійснення інформаційно-аналітичної діяльності.

Інформаційно-аналітичну компетентність майбутніх агентів з організації туризму у нашому дослідженні ми визначили як складник їхньої професійної компетентності, що інтегрує у собі динамічну комбінацію знань, способів мислення, поглядів, цінностей, умінь і навичок, особистісних якостей, які визначають здатність особи успішно здійснювати пошук та опрацювання інформації, роботу з інформаційними ресурсами та програмними засобами з метою формування банку туристичних послуг та організації обслуговування споживачів туристичних послуг.

Перш ніж обґрунтувати педагогічні умови формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх агентів з організації туризму у ПТНЗ, з'ясуємо сутність понять «умови» та «педагогічні умови». У тлумачному словнику української мови поняття «умова» трактується як «необхідна обставина, яка робить можливим здійснення, створення, утворення чого-небудь або сприяє чомусь» [15, с. 632]. У словнику С. Ожегова значення слова «умова» визначається з декількох позицій, зокрема, умова – це «обставина, від якої що-небудь залежить; правило, встановлене в певній області життєдіяльності; обстановка, в якій щось відбувається; вимоги, з яких слід виходити» [16, с. 821].

Визначенням сутності поняття «педагогічні умови» займалася низка вітчизняних та зарубіжних вчених. Основні результати здійсненого нами дослідження цієї категорії представлено у табл. 1.

Для визначення педагогічних умов формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх агентів з організації туризму нами проведено експертне оцінювання обставин, які впливають на рівень їхньої професійної підготовки. У запропонованому анкетуванні взяло участь 13 респондентів, серед яких 5 осіб – викладачі та майстри виробничого навчання ДПТНЗ «Вінницьке вище професійне училище сфери послуг», 6 осіб – соціальні партнери (працівники туристичних фірм м. Вінниці).

За результатами пілотажного дослідження визначено 11 чинників, на які найчастіше вказували респонденти, а саме:

1. Прагнення до самовдосконалення.
2. Відпрацювання навиків роботи з веб-ресурсами.
3. Цілеспрямоване формування мотивації учнів щодо оволодіння інформаційною культурою.

4. Професіоналізм викладачів спеціальних дисциплін та майстрів виробничого навчання.

5. Співпраця із соціальними партнерами.

6. Забезпечення професійної спрямованості змісту інформаційних дисциплін.

7. Необхідність постійного оновлення знань.

8. Використання групових методів навчання.

9. Застосування інтерактивних технологій.

10. Упровадження інноваційних технологій у навчально-виховний процес.

11. Створення інформаційно-освітнього середовища професійно-технічного навчального закладу.

Експертам було запропоновано проанжувати 11 умов формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх агентів з організації туризму у ПТНЗ. Результати експертного оцінювання наведено у табл. 2.

Для перевірки правильності експертних оцінок ми обрали контрольний фактор «Необхідність постійного оновлення знань». Цей фактор у системі ранжування набрав

98,5 бала, що є наближеним до 96 балів, які набрав фактор «Прагнення до самовдосконалення». Без сумніву, необхідність постійного оновлення знань і є прагненням до самовдосконалення.

З огляду на результати аналізу основних підходів до визначення поняття «педагогічні умови», відповідно до результатів експертного оцінювання ми визначили такі педагогічні умови формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх агентів з організації туризму у професійно-технічних навчальних закладах:

1) цілеспрямоване формування мотивації учнів щодо оволодіння інформаційною культурою;

2) забезпечення професійної спрямованості змісту інформаційних дисциплін;

3) застосування інтерактивних технологій у формуванні інформаційно-аналітичної діяльності майбутніх агентів з організації туризму;

4) створення інформаційно-освітнього середовища професійно-технічного навчального закладу.

Таким чином, перша педагогічна умова передбачає *цілеспрямоване формування*

Таблиця 1

Аналіз змісту поняття «педагогічні умови» у наукових працях

№ п/п	Автор	Зміст поняття «педагогічні умови»
1	С. Гончаренко	«Сукупність процесів відношень, що необхідні для виникнення та існування певного об'єкта або обставин навчального процесу і які є результатом відбору, конструювання та пристосування елементів, змісту, методів, засобів, змісту навчання для досягнення поставлених завдань» [5, с. 255]
2	А. Найн	«Сукупність об'єктивних можливостей змісту, форм, методів і прийомів підвищення ефективності навчально-виховного процесу і матеріально-просторового середовища, що забезпечують успішне вирішення поставлених і проєктованих у дослідженні завдань» [13]
3	Л. Загребельна	«Обставини, від яких залежить і на основі яких відбувається цілісний продуктивний педагогічний процес професійної підготовки фахівців, що опосередковується активністю особистості» [7, с. 291]
4	Ю. Бабанський	«Чинники (обставини), від яких залежить ефективність функціонування педагогічної системи» [3, с. 115]
5	А. Литвин	«Комплекс спеціально спроектованих генеральних (стрижневих, системотвірних) чинників впливу на зовнішні та внутрішні обставини навчально-виховного процесу та/або особистісні параметри його учасників, які забезпечують цілісність навчання та виховання в інформаційно-освітньому середовищі навчального закладу відповідно до вимог суспільства» [10, с. 63]
6	В. Манько	«Взаємопов'язана сукупність внутрішніх параметрів та зовнішніх характеристик функціонування, які забезпечують високу результативність навчального процесу і відповідають психолого-педагогічним критеріям оптимальності» [12]
7	К. Касярум	«Взаємопов'язана сукупність обставин, засобів і заходів у педагогічному процесі, яка сприяє ефективній професійній підготовці майбутніх фахівців» [8]
8	М. Малькова	«Сукупність зовнішніх та внутрішніх обставин (об'єктивних заходів) освітнього процесу, від реалізації яких залежить досягнення поставлених дидактичних цілей» [11, с. 98]

мотивації учнів щодо оволодіння інформаційною культурою. Безсумнівно, мотивація займає провідну роль у формуванні професійних якостей майбутніх фахівців. У педагогічних дослідженнях наводяться приклади, що більш здібний, але менш мотивований студент зазвичай досягає гірших результатів, ніж його менш здібний, але більш мотивований однокурсник [2, с. 146]. З іншого боку, сучасне суспільство характеризується значним впливом інформаційних технологій на розвиток соціальної, культурної, економічної сфери. За даними експертів до 2020 року кількість інформації у світі сягне 40 зетабайт, але тільки третина з неї буде корисною [1]. Кількість інформації, яка опрацьовується людиною, постійно зростає. Очевидно, що впровадження комп'ютерних технологій у різноманітні сфери діяльності зумовлює зміну способів мислення. Інформаційна культура стає частиною загальнолюдської культури, гарантом соціальної адаптації людини.

Професійна діяльність агентів з організації туризму пов'язана з опрацюванням інформації. Майбутні кваліфіковані робітники сфери туризму повинні бути інформаційно грамотними, уміти опрацьовувати великі обсяги інформації, володіти навичками роботи з прикладними програмами як загального, так і спеціального призначення, мати усвідомлену мотивацію щодо ефективної роботи з інформаційними ресурсами.

Другу педагогічну умову ми визначили як *забезпечення професійної спрямованості змісту інформаційних дисциплін*. Для майбутніх агентів з організації туризму надзвичайно важливим є знання комп'ютерних технологій. Фахівці галузі туризму повинні уміти працювати з Інтернет-ресурсами, спеціалізованим програмним забезпеченням, використовувати у своїй роботі засоби комунікації. Знання та навички, які отримують учні під час вивчення інформаційних дисциплін, мають носити прикладний характер. Тому під час проведення уроків інформатики, інформаційних технологій доцільно максимально використовувати практико-орієнтовані завдання, які би формували в учнів уяву про їхню майбутню професійну діяльність.

Третьою педагогічною умовою нами обрано *застосування інтерактивних технологій у формуванні інформаційно-аналітичної діяльності майбутніх агентів з організації туризму*. На жаль, сьогодні професійна підготовка робітничих кадрів має низку недоліків, серед яких – невідповідність вимогам виробництва. Роботодавці здебільшого не задоволені якістю підготовки випускників професійно-технічних навчальних закладів, внаслідок чого молодь у подальшому змушена «довчатися» на робочих місцях. О. Діденко, досліджуючи питання забезпечення якості професійної підготовки кваліфікованих робітників у ринкових умовах,

Таблиця 2

Матриця результатів експертного оцінювання педагогічних умов формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх агентів з організації туризму у ПТНЗ

$n \backslash m$	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	Σ
1	9	4	2	7	8	1	6	11	5	10	3	66
2	9	5	1	8	10	2	6	11	7	4	3	66
3	9	4	3	8	10	2	7	11	1	6	5	66
4	8	7	3	9	5	1	10	11	2	6	4	66
5	11	3	4	7	10	5	8	6	2	9	1	66
6	3	8	1	7	6	2	9	11	4	10	5	66
7	8	4,5	1	11	10	2,5	4,5	9	6	2,5	7	66
8	8	5	3	7	9	4	10	11	1	6	2	66
9	7	8	1	5	9	3	10	11	4	6	2	66
10	5	6	4	11	10	1	7	8	2	9	3	66
11	1	2	3	10	5	7	4	11	6	9	8	66
12	11	2	3	10	9	5	8	7	6	4	1	66
13	7	2	3	4	10	5	9	8	1	11	6	66
Σ	96	60,5	32	104	111	40,5	98,5	126	47	92,5	50	
Місце	7	5	1	9	10	2	8	11	3	6	4	

зазначає, що стан підготовки кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах ще не повною мірою відповідає сучасним соціально-економічним потребам суспільства, і наводить дані Центру освітнього моніторингу, відповідно до яких двоє з трьох роботодавців вважають рівень підготовки кваліфікованих робітників у державних професійно-технічних навчальних закладах недостатнім і таким, що не повністю відповідає потребам виробництва. Їх не задовольняє не лише якість підготовки, а й рівень кваліфікації [6].

Інтерактивні технології є дієвим механізмом підвищення рівня професійної підготовки учнів. Адже головною метою організації будь-якого навчального процесу є створення умов, сприятливих для здобуття нових знань, розкриття творчого потенціалу, формування життєвих компетенцій учнів. Визначний педагог Я. Коменський наголошував: «Якщо навчання дається дитині важко, то в цьому передусім винні методи, якими її навчають» [9]. Саме інтерактивні технології спрямовані на розвиток в учнів активної взаємодії, пізнавального інтересу, творчих здібностей у прийнятті самостійних рішень. Інтерактивні технології передбачають створення сприятливого середовища з метою успішного засвоєння навчального матеріалу. Вони відіграють важливу роль у навчальному процесі. Особливого значення інтерактивні технології набувають у системі професійно-технічної освіти, яка є орієнтованою на підготовку учнів до майбутньої трудовою діяльності.

Ще однією педагогічною умовою формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх агентів з організації туризму у професійно-технічних навчальних закладах є *створення інформаційно-освітнього середовища професійно-технічного навчального закладу*. Під інформаційно-освітнім середовищем ми розуміємо «головний базовий компонент інформаційного освітнього простору, який гармонічно поєднує в собі інформаційно-змістовний складник, організаційні форми, методи навчання та виховання, способи і прийоми педагогічної діагностики, здійснення зворотного зв'язку, критерії ефективності педагогічної взаємодії і впливу» [4]. Відомо, що педагогічна діяльність працівників освіти в умовах сьогодення базується на загальній концепції комп'ютеризації та автоматизації, розробленні нових технологій навчання. Педагоги повинні не тільки досконало володіти навичками роботи за комп'ютером, а й використовувати інтернет-технології для пошуку інформації, підготовки до уроків, уміло використовувати матеріали електро-

них бібліотек, співпрацювати з колегами через мережеві педагогічні спільноти. Їхнє основне завдання – донести фахові знання майбутнім кваліфікованим робітникам, майстерно застосовуючи новітні форми і методи навчання. Саме освітнє середовище сприяє розвитку та самореалізації кожного учня, стимулюючи його до кар'єрного зростання.

Висновки з проведеного дослідження.

Таким чином, аналіз наукових джерел, проведених нами наукових дослідження та досвід власної діяльності дали змогу визначити педагогічні умови формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх агентів з організації туризму у професійно-технічних навчальних закладах. На нашу думку, ефективність формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх агентів з організації туризму у ПТНЗ буде забезпечена цілеспрямованим формуванням мотивації учнів щодо оволодіння інформаційною культурою; забезпеченням професійної спрямованості змісту інформаційних дисциплін; застосуванням інтерактивних технологій у формуванні інформаційно-аналітичної діяльності майбутніх агентів з організації туризму; створенням інформаційно-освітнього середовища професійно-технічного навчального закладу.

Подальші дослідження вважаємо доцільним спрямувати на розроблення методики формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх агентів з організації туризму у професійно-технічних навчальних закладах.

ЛІТЕРАТУРА:

1. iPress.ua [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://tinyurl.com/y9bpq8vy>
2. Айламазьян А.М., Лебедева М.М. Деловые игры и их использование в психологическом исследовании / А.М. Айламазьян, М.М. Лебедева // Вопросы психологии. – 1983. – №2. – С. 143–149.
3. Бабанский Ю.К. Избранные педагогические труды / Ю.К. Бабанский. – М.: Педагогика, 1989. – 560 с.
4. В.Л. Шевченко. Організаційно-змістовна модель інформаційно-освітнього середовища ПТНЗ [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://tinyurl.com/y9z6b4uy>
5. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник / С.У. Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
6. Діденко О. Забезпечення якості професійної підготовки кваліфікованих робітників у ринкових умовах / О. Діденко // Проф.-техн. освіта. – 2014. - № 4. – С. 9–12.
7. Загребельна Л.В. Педагогічні умови підготовки майбутніх менеджерів у економічних навчальних закладах // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фіхівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: зб. наук. праць / Л.В. Загребельна

бельна; редкол.: І.А. Зязюн (голова) [та ін.]. – Київ-Вінниця: Планер, 2005. – Вип. 8 – 547 с.

8. Касярум К.В. Формування комунікативної компетенції майбутніх викладачів вищої школи // Збірник наукових праць. Частина 1, 2011. – С. 99–105.

9. Коменский Я.А. Избранные педагогические сочинения. В 2-х т. Т. 1. – М.: 1982, 273 с.

10. Литвин А.В. Методологічні засади поняття «педагогічні умови»: на допомогу здобувачам наукового ступеня / А.В. Литвин. – Львів: СПОЛОМ, 2014. – 76 с.

11. Малькова М.О. Формування професійної готовності майбутніх соціальних педагогів до взаємодії з девіантними підлітками : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.01 / Малькова М.О. – Луганськ, 2006. – 252 с.

12. Манько В.М. Дидактичні умови формування у студентів професійно-пізнавального інтересу до спеціальних дисциплін / В. М. Манько // Соціалізація осо-

бистості: зб. наук. пр. Національного педагогічного університету ім. М. Драгоманова. – К.: Логос, 2000. – Вип. 2. – С. 153–161.

13. Найн А. Я. Инновации в образовании: монография / А. Я. Найн. – Челябинск: ИПР МО РФ, 1998. – 288 с.

14. Національний інститут стратегічних досліджень. Офіційне Інтернет-представництво [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/397/>

15. Новый тлумачний словник української мови: у 4 т. – К.: Аконт, 1999. – Т. 2. – 910 с.

16. Ожегов С. И. Словарь русского языка: ок. 60 000 слов / Сергей Иванович Ожегов ; под ред. Л. И. Скворцова. – 25-е изд., испр. и доп. – М. : Мир и образование, 2006. – 976 с.

17. Освіта.ua [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://osvita.ua/vnz/56129/>